

New York ve Satıcının Ölümü

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Penguin Yayınları geleneğini bozdu ve 'çok satan' bir kitabı kalın ciltli yayımladı. Sebebi şu: Arthur Miller'in 'Bir Satıcının Ölümü' isimli oyunu (bize, 'Satıcının Ölümü' diye çevrilmiştir; yanlış değilse de eksiktir)

10 Şubat 1999'da Broadway'de, ilk sahnelenişinden günü gününe 50 yıl sonra bir kez daha sergilendi. Kitap da bu nedenle yayımlandı. İlanlarda 'Penguin, bir Amerikan klasiğinin 50. yılını kutluyor' denmektedir.

Her defasında insanı yeniden altüst eden New York'ta dolaşırken karşılaşılan bu ilginç rastlantı bile 'Amerikan gerçeği' konusunda kişiyi derinden sarsıyor. 'Yeni Kıta' diye bilinen toprak, Avrupa karşısında eksiklendiği söylenen bir kültür, dünyaya simgeler, söylemler ve yaşama biçimleri ihraç ederek eskimektedir. Artık kim bilinçaltını oluşturan birçok imgenin bu ülke patentli olmadığını söyleyebilir. 'Satıcının Ölümü'nün bir 'klasik' konumuna yükselişi

de o kültürün yerleşikliğinin bir göstergesidir. İki savaş arasında kitle üretimini gerçekleştiren büyük krizle yoksulluğu en uç noktada yaşayan bu toplum için satıcı, ona umudun en önemli sermayesi olduğunu öğreten kişiydi.

Dünyada, elinde bavulları, altında 'efsane' arabalarla (Studbaker, Packard, Chevrolet) şehir şehir dolaşıp mal satan insan tipinin bu derecede ağırlıklı olduğu bir toplum daha yok. Bütün bir Amerikan edebiyatı da, Williams'da, Twain'de, Lewis'te, Updike'da, O'Neil'de, Mamet'de ana figür olarak onu seçmiştir. Oyunun elli yıl boyunca her dem taze kalışı da, Miller'in yazdığı yeni önsözde vurguladığı üzere, simgelediği evrensel değerlerden çok bu nedenden kaynaklanmaktadır.

'Satıcının Ölümü', 'amerikana' denilen kültün tüm öğelerini içeriyor. Bu kıtanın bir türlü aramadığı, neredeyse ilahi denebilecek suçluluk duygusunun kökeninde yer alan baba - oğul çatışması, kırsala ve baba evine duyulan özlemle bütünleşmiş nostaljinin kaynağı olan aile ve kardeşlik ilişkisi, teknolojinin getirdiği hızlı değişime ayak uydurup kazananlarla uyduramayıp kaybedenler arasındaki gerilim, para

'yapma' tutkusu, yalnızlık içlenmeleri, sevilme gereksinimi, vs. vs. Satıcı tüm bir kıtanın simgesidir ve 'geleceğini, umutlarını ve düşlerini satan' adamdır. Amerika ise umut ticaretinin kendini yaratmanın toprağıdır. Bu kıtayla ilgili her şey bu gerçeğin üstüne inşa edilebilir ama gene de bir tanesi ötekilerden daha öndedir: Göçmenlik ruhunun içinden doğmuş bir toplumda geçmiş duygusunun kendisine yer bulamayışı ve geleceğin bir yazgı olması kaçınılmazdır.

O zaman geriye bir türlü yerleşmeyen mekan bilinci, ahlakla ilintili olarak yaşanan gerilim ve bitmez tükenmez nostalji duygusu kalmaktadır. Sonsuz bir devinimin içinde çalkalanırken, her şeyi geçicilik içinde yaşayan New York da, bu toplumun tüm gülen yüzlerine karşın çektiği sonsuz acı da, bu gerçeğin kanıtıdır. Ama kanıtların en güçlüsü eldeki kitaptır. Onun yarısı cilt bezi, yarısı karton kapağı, koyu renk boyalı göğüş kağıdı ve üstüne savaş sonrası Amerikalısının işlendiği gömleği hem nostaljinin, dolayısıyla geçiciliğin ve değişimin, hem de kalıcılığın ve eskiyiğin göstergesidir.